

Januar 2020

Rettevejledning til eksamen i faget samfundsbeskrivelse B

1. år, økonomisk kandidateksamen

Besvarelsestid: 6 timer.

Opgaven skal besvares selvstændigt. Besvarelsen skal ske på dansk, men studerende kan uden særlig tilladelse svare på svensk eller norsk.

Tilladte hjælpemidler:

- Statistisk Tiårsoversigt 2018 (STO)
- Befolkning og samfund
- Den offentlige sektor
- Danmarks økonomi siden 1980
- Handelspolitik, konkurrenceevne og udenrigsøkonomi
- Arbejdsmarkedspolitik
- Praktisk statistisk metode for økonomer
- Statens Låntagning og Gæld 2015 (bilag) og Statens Låntagning og Gæld 2018 (vedlagt)
- Danmarks Pengepolitik (vedlagt).
- Excel-ark med tabeller fra Statistisk 10-årsoversigt 2018 (vedlagt).

Generelle bemærkninger til alle tre delopgaver

- Af formålet med SAMF B fremgår blandt andet, at den studerende skal kunne udarbejde en rapport om et samfundsbeskrivende emne med angivelse af de statistiske begreber, herunder definitoriske forskelle, med såvel en beskrivende del som en forklarende del, herunder en klar sammenhæng mellem de to dele, samt fremstille besvarelsen i et klart og forståeligt sprog med en passende opstilling af tabeller og figurer.
- Af formålet med faget fremgår også, at den studerende skal kunne anvende regnearksprogrammet Excel i opgaveløsningen, herunder foretage vækstbidragsberegninger, ændringsberegninger samt udarbejde forskellige figurer søjlediagrammer, kurvediagrammer.
- Såfremt de fem krav til figurer og tabeller ikke overholdes, skal det trække meget ned.
- Definitioner for de data, som skal beskrives, skal medtages, ellers trækker det ned.
- Det skal trække ned, såfremt besvarelsen ikke fremstiller beskrivelsen i spørgsmål 1 systematisk og overskueligt, bl.a. ved at sondre mellem udviklingen set over hele perioden, en opdeling i relevante delperioder og fremhævelse af særlige udsving.
- Beskrivelserne af de enkelte komponenter skal fange de overordnede tendenser, ende- og vendepunkter samt evt. bestemte interessante observationer og beskrive udviklingen i de enkelte komponenter i relation til de øvrige. Det trækker ned, såfremt en studerende forfalder til lange ureflekterede beskrivelser af data.
- Særligt vedr. spørgsmål 2 i de tre delopgaver gælder, at en endeløs opremsning af fx politiske forklaringsfaktorer eller en henvisning til en konjunkturudvikling uden kobling til beskrivelsen af et bestemt nøgletal, og hvad den enkelte faktor betyder for denne, skal trække meget ned.
- De enkelte forklaringer skal så vidt muligt understøttes af data fra STO. Såfremt forklaringer, hvor det er muligt, ikke understøttes af data, skal det trække ned.
- I forbindelse med alle spørgsmål skal anvendte kilde anføres, med angivelse af sidetal. Manglende dokumentation af kilde trækker ned.
- De centrale figurer og tabeller skal fremgå af hovedteksten og må ikke blot være i bilag, såfremt det er tilfældet, så trækker det ned, idet det fremgår af opgaveteksten, at der ikke må vedhæftes bilag.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse B

Delopgave A

1. Beskriv udviklingen i den realøkonomiske fordeling for den offentlige forvaltning og service i så lang en periode som muligt. Beskrivelsen skal indeholde en kort forklaring på forskellen mellem de offentlige indtægter og skatter/afgifter. Beskrivelsen skal blandt andet indeholde en figur, der beskriver udviklingen.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode. Derudover skal der redegøres for delsektorerne i den offentlige forvaltning og service, herunder deres hovedopgaver.

Af formålsbeskrivelsen fremgår, at den studerende skal kunne redegøre for definitionerne på den offentlig forvaltning og service. Den studerende skal også kunne redegøre for formålet med samt centrale begreber i den realøkonomiske fordeling. Den studerende skal kunne forklare udviklingen i den offentlige forvaltning og services fordringserhvervelse, netto.

Pensum er primært: Statistisk Tiårsoversigt (STO) og Den offentlige sektor (DOS).

Spørgsmål A.1 Beskrivelse af udviklingen

Definitioner, data og forbehold

- Ifølge STO s. 189 viser den realøkonomiske fordeling de offentlige udgifter og indtægter opgjort på aktiviteter efter, hvordan allokeringen af ressourcer i økonomien påvirkes. Det vil sige om der er tale om opgaver, hvor udgifterne bruges til køb af (produktion af) varer og tjenester (G) eller investeringer (del af I). Eller om der er tale om (omfordelende) overførsler, hvor der ikke er nogen "offentlig produktion". Tilsvarende for indtægtssiden, selvom fokus først og fremmest her vil være på den samlede indtægtsside og endelig forskellen mellem udgifter og indtægter = nettofordringserhvervelsen.
- Opgørelsen af den realøkonomiske fordeling er foreløbig for 2015-2017, hvilket der bør tages forbehold for, da data i beskrivelsen fremadrettet kan blive ændret. Der skal også tages forbehold for, at andre data kan være foreløbige opgørelser, herunder også for de primære forklaringer på udviklingen.
- Der skal tages forbehold for de kilder, hvor data er i årets priser, og dermed påvirket af den løbende pris- og lønudvikling.
- Det skal trække meget ned, såfremt der ikke er en kort omtale af definitioner, data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse

- Der skal udarbejdes en figur, jævnfør opgaveformuleringen, der viser udviklingen i den realøkonomiske fordeling. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Beskrivelsen skal indeholde en kort forklaring på forskellen mellem de offentlige indtægter og skatter/afgifter. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Udarbejdelsen af figur og øvrig beskrivelse, herunder evt. tabel, skal som minimum tage udgangspunkt i data for udgifter i alt, indtægter i alt og fordringserhvervelsen, netto (forskellen). Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned. Derudover kan beskrivelsen også indeholde andre komponenter, fx offentligt forbrug, offentlige skatter eller offentlige overførsler til husholdningerne, som også er hovedspørgsmålet i opgave C.
- Beskrivelsen skal dække hver komponent for sig og i forhold til hinanden. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Selve beskrivelsen skal som minimum omfatte niveauet i mia.kr., år-til-år-ændringen i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække ned. Det trækker fx ned, såfremt der udelukkende er tale om brug af indekstal, eller det udelukkende er år-til-år ændringer, som er medtaget i beskrivelsen.
- I tabel A.1 vises udviklingen i mia. kr. i de samlede udgifter, indtægter – og forskellen – nettofordringserhvervelsen (NFE). Når der udelukkende er benyttet en præsentation af data i en tabel i rettevejledningen, så handler det om, at det er lettere at aflæse, når man skal kontrollere data i opgavebesvarelsesne. Nogle besvarelses vil muligvis præsentere disse data i pct. af BNP, hvilket er helt acceptabelt.

Tabel A.1 Indtægter, udgifter og nettofordringserhvervelsen i den offentlige forvaltning og service

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Udgifter	862	908	974	1.026	1.042	1.098	1.077	1.094	1.110	1.107	1.113
Indtægter	950	965	925	977	1.004	1.032	1.053	1.117	1.081	1.099	1.134
NFE	87	57	-48	-49	-38	-66	-24	23	-30	-8	21

Note: Indtægter = Drifts- og kapitalindtægter. Udgifter = Drifts- og kapitaludgifter. NFE=Nettofordringserhvervelse. Kilde: STO s. 136.

Tabel A.2 År-til-år-ændringen i mia.kr. i indtægter, udgifter og nettofordringserhvervelsen i den offentlige forvaltning og service

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Udgifter		46	66	53	16	56	-21	17	16	-3	6
Indtægter		16	-40	52	27	28	21	63	-36	18	35
NFE		-30	-105	-1	11	-28	42	47	-52	21	30

Anm. og kilde: Se tabel A1.

- I 2007 er udgifterne på ca. 860 mia.kr., og udgifterne stiger med ca. 236 mia.kr. frem til 2012, hvor de ender på ca. 1.100 mia.kr. Efter et fald i 2013, stiger udgifterne svagt frem til 2017, hvor de ender på ca. 1.113 mia.kr.
- Indtægterne falder fra 2008 til 2009, hvor indtægterne udgør ca. 925 mia.kr. Herefter stiger indtægterne frem til 2014, hvor de efter en ekstraordinær stigning i 2014 ender på ca. 1.117 mia.kr. I 2015 falder indtægterne, og i resten af perioden stiger de svagt for at ende på ca. 1.134 mia.kr. i 2017.
- Nettofordringserhvervelsen (NFE) går fra ca. 87 mia.kr. i 2007 til ca. - 66 mia.kr. i 2012, primært som følge af stigende udgifter, delvist faldende indtægter. Herefter er nettofordringserhvervelsen negativ frem til 2015 med undtagelse i 2014, hvor den igen er positiv med ca. 23 mia.kr. I 2017 er nettofordringserhvervelsen på ca. 21 mia.kr.

Spørgsmål A.2 Forklaringer på udviklingen

Forklaringsdelen kan håndteres på flere måder. Indtægter for sig, udgifter for sig og endelig nettofordringserhvervelsen. Der kan også tages udgangspunkt i de forskellige forklaringer fx konjunkturmæssige forklaringer, politiske/institutionelle forklaringer osv. Det vigtigste er, at alle beskrevne komponenter bliver forklaret. Den primære forklaring til udviklingen er den konjunkturmæssige forklaring.

Derudover skal der redegøres for delsektorerne i den offentlige forvaltning og service, herunder deres hovedopgaver. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.

Forklaringer på udviklingen i nettofordringserhvervelsen

- Den centrale forklaring på udviklingen i nettofordringserhvervelsen er kort at henvise til identiteten: nettofordringserhvervelsen = indtægter – udgifter, hvor den centrale forklaring på udviklingen i nettofordringserhvervelsen er udviklingen i de samlede offentlige indtægter. Under høj vækst stiger nettofordringserhvervelsen i den offentlige forvaltning og service grundet øget opsparing primært forårsaget af automatiske budgetforbedringer (større skatteindtægter/faldende indkomstoverførsler).

Forklaringer på udviklingen på indtægtssiden

- De offentlige indtægter er først og fremmest via skatterne påvirket af konjunkturerne. Høj konjunktur øger produktion, beskæftigelse og indkomst og dermed skattegrundlaget, hvorfor skatterne og dermed de offentlige indtægter øges. Det er en fejl, såfremt den studerende ikke har inddelt konjunkturerne i delperioder. Høj vækst i perioden 2004-07 og lavvækst fra 2008 og frem.

- Skatternes udvikling. Skattetrykket er stigende i højkonjunktur. Dette kan underbygges med konkrete skatter, som konjunkturfølsomme afgifter (registreringsafgift, tinglysningsafgift mv.), og indkomstskatter, som pensions- afkastskat/ selskabsskat. Evt. også med personlige indkomstskatter/moms, som også følger konjunkturudvikling.
- Det skal ikke trække ned, såfremt den studerende ikke kommer ind på enkeltstående politiske beslutninger, som har påvirket NFE mærkbart. Her kan nævnes 2009: Opsparede SP-bidrag frigives (ekstraordinær indtægt) og særligt i 2014: Kapitalpensionsmidler kunne blive beskattet her og nu med rabat (godt 37 pct. mod 40 pct. ved normal hævnning), som indebar en ekstraordinær indtægt.

Forklaringer på udviklingen på udgiftssiden

- De offentlige udgifter er først og fremmest påvirkede af de forskellige konjunkturperioder er overførsler til husholdninger, hvorimod det offentlige forbrug ikke påvirkes i samme grad. Lavere udgifter under perioder med høj vækst (dagpenge/kontanthjælp) fx 2004-2007 og det modsatte under lavvækst fx efter 2008.
- Det skal ikke trække ned, såfremt den studerende ikke kommer ind på enkeltstående politiske beslutninger, som har påvirket NFE mærkbart. Her kan nævnes 2012: Opsparede efterlønsbidrag frigives i konsekvens af ændrede regler (øget udgift). 2013.
- Udvikling i indkomstoverførsler. Indkomstoverførsler som dagpenge/kontanthjælp følger også konjunkturerne, hvilket gør de sociale overførsler under ét konjunkturafhængige. Derudover er indkomstoverførsler afhængige af demografien fx flere ældre (vokset med over 200.000 ældre over 65 år i perioden jf. STO s. 20 eller ST. s 47).
- Det er vigtigt, at besvarelsen påpeger, at det offentlige forbrug ikke omfatter den del af de offentlige udgifter, som består af indkomstoverførelser. Det bør trække meget ned, såfremt besvarelsen viser, at dette forhold har man ikke kendskab til/taget højde for.

Delopgave B

1. Beskriv udviklingen i udlandsstillingen, netto, samt betalingsbalancens løbende poster, netto, herunder to komponenter fra begge statistikker, i så lang en periode som muligt.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode samt forklar sammenhænge mellem de to statistikker, samt hvad er baggrunden for udviklingen i formueindkomsten, netto, i perioden.

Af formålet med SAMF B fremgår blandt andet, at den studerende skal kunne redegøre for de udenrigsøkonomiske statistikker samt forklare udviklingen i udvalgte udenrigsøkonomiske nøgletal

Pensum er primært: Statistisk Tiårsoversigt (STO) og Handelspolitik, konkurrenceevne og udenrigsøkonomi (HKU).

Spørgsmål 2.1 Beskrivelsen af udviklingen

Definitioner, data og forbehold

- Betalingsbalancen og kapitalbalancen skal defineres, jf STO s. 197 og 200.
- Opgørelsen af de betalingsbalancen er foreløbig for 2015-2017 og for kapitalbalancen for 2014-2017, hvilket der bør tages forbehold for, da data i beskrivelsen fremadrettet kan blive ændret. Der skal også tages forbehold for, at andre data kan være foreløbige opgørelser.
- Tilsvarende skal der tages forbehold for, at data vedr. de løbende poster og kapitalbalancen (udlandsstillingen) er i årets priser og dermed påvirket af den løbende pris- og lønudvikling. Det er tilstrækkeligt, om den studerende har gjort opmærksom på dette forbehold fremfor at fx sætte data i forhold til BNP.
- Udlandsstillingen er defineret som forskellen mellem kapitalbalancens aktiver og passiver.
- Definitionerne af de valgte komponenter fra betalingsbalancestatistikken skal medtages, jf. HKU, kapitel 6.
- Definitionerne af de valgte komponenter fra kapitalbalancestatistikken skal medtages, jf. HKU, kapitel 7.
- Det skal trække meget ned, såfremt der ikke er en kort omtale af definitioner, data og forbehold svarende til ovenstående.

Beskrivelse

- Der skal udarbejdes en figur eller tabel, der som minimum viser udviklingen i de løbende poster og udlandsstillingen, netto. Hvis det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned. Når der udelukkende er benyttet en præsentation af data i en tabel i rettevejledningen, så handler det om, at det er lettere at aflæse, når man skal kontrollere data i opgavebesvarelsenerne.
- Der skal også vælges to komponenter fra henholdsvis betalingsbalancestatistikken og kapitalbalancestatistikken. Hvis det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Vedr. betalingsbalancestatistikken er der oplagt af vælge formueindkomsten, netto, idet denne komponent skal forklares i spørgsmål 2. Der kan være valgt andre komponenter. Det vigtigste er, at de er begrundet, og at udviklingen i formueindkomsten, netto, er beskrevet andet sted, såfremt den ikke er medtaget her.
- Beskrivelsen skal som minimum omfatte niveauet i mia.kr. komplementeret med år-til-år-ændringer i mia.kr. i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation. Hvis det ikke er tilfældet, skal det trække ned.
- Det trækker ned, såfremt der udelukkende gøres brug af indekstal, andele i pct. eller år-til-år-ændringer, som er medtaget i beskrivelsen.
- De løbende poster, netto, udlandsstillingen, netto samt eventuelt valgte komponenter kan være en restsum (indtægter – udgifter), hvorfor data i samme tidsserie kan være både over og under nul. Det trækker meget ned at beregne procentvise ændringer på data, som er positive og negative eller blot er stærkt svingende, fordi det ikke kan bruges til noget.
- Nogle besvarelser vil muligvis præsentere disse data i pct. af BNP, hvilket er helt acceptabelt.

Tabel B.1 Udlandsstillingen, passiver og aktiver på kapitalbalancen

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aktiver	3.755	3.753	4.016	4.617	4.771	5.133	5.328	5.726	5.974	6.465	6.808
Passiver	3.855	3.845	4.001	4.384	4.258	4.448	4.608	4.974	5.274	5.327	5.639
Udlandsstilling (forskel)	-100	-92	15	232	513	686	720	752	700	1.138	1.169

Kilde: STO s. 160.

Tabel B.2 Udlandsstillingen, passiver og aktiver på kapitalbalancen. År-til-år-ændring

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aktiver		-2	263	601	154	362	195	398	248	491	343
Passiver		-10	156	383	-126	190	160	366	300	53	312

Udlandsstilling (forskel)		8	107	217	281	173	34	32	-52	438	31
---------------------------	--	---	-----	-----	-----	-----	----	----	-----	-----	----

Kilde: STO s. 160.

- Aktiverne har været stigende i hele perioden, og er i hele perioden steget mere end passiverne med undtagelse i 2015.
- Passiver har tilsvarende også været stigende, bortset fra i 2011 samt med en mindre stigning i 2015.
- Udlandsstillingen er gået fra at være negativ i 2007 med ca. -100 mia.kr. til at være positiv i 2017 med ca. 1.169 mia.kr. Den har været stigende i hele perioden, bortset fra i 2015, hvor den faldt med 50 mia.kr. I 2007 og 2008 er passiverne højere end aktiverne, og dermed en negativ udlandsstilling eller nettogæld/udlandsgæld og i resten af perioden er aktiverne højere end passiverne, hvorfor udlandsstillingen er positiv/nettoformue.

Tabel B.3 Løbende poster, netto, formueindkomst, netto og varehandel netto

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varehandel	15	24	69	89	90	82	86	89	106	116	124
Formueindkomst	16	31	24	36	46	49	66	77	69	60	53
Løbende poster i alt	25	53	60	119	122	119	150	177	178	151	170

Kilde: STO s. 159.

Tabel B.4 Tabel B.1 Løbende poster, netto, formueindkomst, netto og varehandel netto. År-til-år-ændring

Mia. kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Varehandel		9	45	21	1	-8	4	3	17	10	7
Formueindkomst		15	-7	12	9	3	17	11	-8	-9	-7
Løbende poster i alt		27	7	59	3	-3	31	27	1	-27	19

Kilde: STO s. 159.

- Varehandelen, netto, stiger i hele perioden fra 15 mia.kr. i 2007 til ca. 124 mia.kr. i 2017, hvilket er udtryk for, at eksporten af varer i hele perioden vokser hurtigere end importen af varer med undtagelse af 2012.
- Formueindkomsten stiger i hele perioden fra ca. 16 mia.kr. i 2007 til ca. 77 mia.kr. i 2014, hvorefter den falder en lille smule til ca. 53 mia.kr. i 2017.
- Overskuddet på de Løbende poster i alt stiger fra ca. 25 mia.kr. i 2007 til ca. 177 mia.kr. i 2014, hvorefter den nogenlunde ligger på samme niveau i resten af perioden.

Spørgsmål B.2. forklaringer på udviklingen

- Den studerende skal forklare sammenhænge mellem de to statistikker, jf. HKU s. 139, 15-17, 147-149, og sammenhængen er kort, at betalingsbalancens finansielle poster påvirker udlandsstillingen/kapitalbalancen, og det gør også de værdireguleringer, som indimellem forstyrrer, jf. senere, idet udlandsstillingen kan falde som følge af at negative værdireguleringer af aktiver/passiver kan være større end overskuddet på betalingsbalancens løbende poster, som placeres på forskellige finansielle poster. Såfremt det ikke er medtaget, så skal det trække meget ned, idet det fremgår af eksamensopgaven, at der skal være en sådan forklaring af sammenhænge mellem de to statistikker.
- Den studerende skal også forklare, hvad baggrunden er for udviklingen i formueindkomsten, netto, i perioden. Udviklingen er netop positiv, hvilket skyldes en voksende nettoformue og dermed positiv udlandsstilling, jf. bl.a. HKU s. 15-16. Såfremt det ikke er medtaget, så skal det trække meget ned, idet det fremgår af eksamensopgaven, at der skal være en sådan forklaring på udviklingen i formueindkomsten.
- Såfremt udviklingen i formueindkomsten, netto, ikke er beskrevet i spørgsmål 1, så skal det sikres, at den er beskrevet under spørgsmål 2. Det skal trække meget ned, om den ikke er beskrevet i opgaven, idet det fremgår specifikt af opgaven.
- I 2015 er den negative ændring i udlandsstillingen udtryk for, at Novo Nordisk aktien stiger voldsomt, hvorfor passiverne alt-andet-lige stiger, og i 2016, hvor Novo Nordisk Aktien falder igen, så påvirkes passiverne alt-andet-lige negativt, selvom de fortsat har en positiv ændring om end mindre end i de forudgående år, jf. HKU s. 18 og 150.
- Den studerende skal derudover forklare baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode. Her skal der være særlig fokus på konjunkturudviklingen i perioden, hvilket som minimum skal beskrives ved den reale vækstrate i BNP. Relevansen af konjunkturudviklingen skal godtgøres, ved at give indtryk af forståelse for sammenhængen mellem udviklingen i BNP i udlandet. Jf. STO s. 177, og efterspørgslen på eksporterede varer/tjenester. Det skal trække væsentligt ned, hvis BNP-udviklingen i udlandet ikke omtales.
- Tilsvarende skal der også redegøres for sammenhængen mellem import varer/tjenester og udviklingen i BNP i Danmark, jf. STO s. 105. Der var højkonjunktur frem til 2008, hvor lavkonjunktoren indtræder, som følge ikke mindst af den finansielle krise i såvel udlandet som i Danmark, som er markant i 2009. Efterfølgende igen højkonjunktur fra 2014 og frem.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse B

Delopgave C

1. Beskriv udviklingen i de samlede overførselsindkomster til husholdningerne i alt samt mindst to udvalgte sociale ydelser, hvor kommunerne har ansvaret, i så lang en periode som muligt. Beskrivelsen skal blandt andet indeholde en figur og en tabel.
2. Forklar baggrunden for ovennævnte udvikling i spørgsmål 1 i samme periode, herunder hvilke statslige refusionssatser, som gælder for de to udvalgte sociale ydelser.

Af formålet med SAMF B fremgår blandt andet, at den studerende skal bl.a. kunne forklare udviklingen i udvalgte offentlige udgiftsposter.

Pensum er primært: Statistisk Tiårsoversigt (STO), Den offentlige sektor (DOS) og Arbejdsmarkedspolitik (AMP).

Spørgsmål C.1 Beskrivelse af udviklingen

Definitioner, data og forbehold

- De sociale ydelser er alle komponenter i den samlede indkomstoverførelser til husholdningerne, som selv er en central komponent af den realøkonomiske fordeling, jf. definition i opgave A og definition i STO s. 194, og dermed også er sammenhængen, som skal fremgå, jf. eksamensspørgsmålet.
- De valgte sociale ydelser (kategorier) skal alle være centrale komponenter af de samlede indkomstoverførelser til husholdningerne.
- Der skal være definition og kort begrundelse for valg af de sociale ydelser. Udvalgte definitioner fremgår bl.a. af STO fx s. 194, folkepension, andre fremgår af AMP.
- Opgørelsen er foreløbig for 2015-2017, hvilket der bør tages forbehold for. Der skal også tages forbehold for, at andre data kan være foreløbige opgørelser, herunder også for de primære forklaringer på udviklingen.
- De samlede indkomstoverførsler er opgjort i 2015-priser (korrigeret for forbrugerprisindekset) i alt og for udvalgte sociale ydelser. Det skal trække ned, såfremt den studerende som udgangspunkt ikke har anvendt data opgjort i 2015-priser. Såfremt der benyttes data i mio.kr. (årets priser), så skal der tages forbehold for dette, idet data dermed er påvirket af den løbende pris- og lønudvikling.

- Det skal trække meget ned, såfremt ovenstående definitioner, data og forbehold ikke er medtaget.

Beskrivelse

- Der skal udarbejdes en figur og en tabel, jævnfør opgaveformuleringen, der viser udviklingen. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Udarbejdelsen af figur og tabel, skal som minimum tage udgangspunkt i data for udviklingen i de samlede overførselsindkomster til husholdningerne i alt samt mindst to udvalgte sociale ydelser, hvor kommunerne har ansvaret. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Beskrivelsen skal dække hvert nøgletal for sig og i forhold til hinanden. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned.
- Selve beskrivelsen skal som minimum omfatte niveauet i mia.kr., år-til-år-ændringen i en figur, tabel eller en supplerende skriftlig præsentation. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække ned. Det trækker fx ned, såfremt der udelukkende er tale om brug af indekstal, eller det udelukkende er år-til-år ændringer, som er medtaget i beskrivelsen.
- I tabel A.1 vises udviklingen i mia. kr. i udviklingen i de samlede overførselsindkomster til husholdningerne i alt samt kontanthjælp og folkepension. Når der udelukkende er benyttet en præsentation af data i en tabel i rettevejledningen, så handler det om, at det er lettere at aflæse, når man skal kontrollere data i opgavebesvarelsenerne.

Tabel C1 Udviklingen i udvalgte sociale ydelser samt overførsler i alt (2015-priser)

Mia.kr.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Offentlige overførsler	302	298	320	339	338	340	346	349	352	354	355
Heraf:											
- Folkepension	93	94	97	102	106	109	114	118	123	126	129
- Kontanthjælp	40	40	42	43	43	43	43	42	41	40	40
Årlig ændring pct.											
Offentlige overførsler		-1,2	7,2	6,1	-0,2	0,6	1,7	0,8	0,9	0,4	0,3
Heraf:											
- Folkepension		0,9	3,7	5,2	3,7	3,1	4,1	4,1	3,5	2,7	2,3
- Kontanthjælp		2,1	3,2	3,6	0,4	-0,6	0,4	-2,3	-2,3	-2,0	-1,8

Note: Offentlige overførsler er i 2015-prisniveau.

Kilde: STO s. 136.

- De samlede indkomstoverførsler til husholdningerne (i alt) stiger kraftigt fra ca. 300 mia.kr. i 2007-2008 til ca. 339 mia.kr. i 2011, for derefter at flade ud frem til 2013, hvorefter de stiger langsomt frem mod 2018 med et niveau på ca. 355 mia.kr. I alt er der en realvækst fra 2007 til 2017 på ca. 18 pct.
- Folkepensionen stiger i alle årene. I 2007 er folkepensionen på ca. 93 mia.kr. og til 2009 stiger folkepensionen ikke særligt meget, men fra 2009 til 2017 er der en årlige ændring i pct. på mellem 2-4 pct. Overførsler til folkepension ligger i 2017 på ca. 129 mia.kr. og har oplevet den markant højeste reale vækstrate på ca. 39 pct. (2007-2017).
- Kontanthjælpen ligger på ca. 40 mia.kr. i 2007 og stiger fra 2007 til 2011, hvor den ender på ca. 43 mia.kr. Herefter falder den fra 2011 til 2017, bortset fra et enkelt år, og ender på

ca. 40 mia.kr. i 2017. Overførsler til kontanthjælp har ikke haft en real vækstrate i perioden.

Spørgsmål C.2

Refusionssatser

Forklaringer skal indeholde hvilke refusionstakster, som gælder for de to valgte komponenter. De fremgår af tabel 4.6 i DOS. Det trækker meget ned, såfremt den studerende ikke medtager hvilke refusionstakster, som gør sig gældende, idet det fremgår specifikt af opgaven. Fx alderspension/folkepension 100 pct. og kontanthjælp 50 pct.

Demografiske forklaringer

Der skal være særlig fokus på udviklingen i antallet af ældre over 65 år i perioden i forhold til folkepensionen. Antallet stiger i perioden fra 2008 til 2017 med ca. 242.000 personer, stigende faktisk årlig ændring fra 2009 (ca. 22.000 personer) til 2012 (ca. 34.000 personer), hvorefter den faktiske årlige ændring er faldende frem til 2017, hvor den er på ca. 21.000 personer.

Institutionelle forklaringer

Udelukkende fokus på fx Reformpakke 2020, jf. ST s. 203, trækker ned, idet tiltagene ikke påvirker den beskrevne periode.

Konjunkturmæssige forklaringer

Der skal være særlig fokus på konjunkturudviklingen i perioden i forhold til kontanthjælpen, hvilket tilstrækkeligt kan ske gennem den reale vækstrate i BNP, jævnfør ST s. 105. Relevansen af konjunkturudviklingen skal godtgøres, ved at give indtryk af forståelse for sammenhængen mellem udviklingen i kontanthjælp og BNP. Det bør trække væsentligt ned, hvis BNP-udviklingen ikke kobles på kontanthjælpen. Den lave vækst fra 2008 til 2013, herunder recessionen 2009-2010 har betydet en stigning i antallet af kontanthjælpsmodtagere, hvilket også ses tydeligt at stigende udbetaling af kontanthjælp. Efterfølgende har højkonjunktoren fra 2014 til 2017 betydet flere i beskæftigelse og dermed mindre udbetalt af kontanthjælp.